

FTAMP 14.35.07

<https://doi.org/10.32523/3080-1710-2025-152-3-256-273>

Ғылыми мақала

Қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастырудың құрылымдық-мазмұндық моделі

А.М. Шакиева¹, А.Н. Жорабекова^{*2}, Р.С. Желдибаева³, Ф.Т. Ереханова⁴,
Т.М. Есимғалиева⁵

^{1,2}М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан зерттеу университеті, Шымкент, Қазақстан

³І. Жансүгіров атындағы Жетісу университеті, Жетісу, Қазақстан

⁴Орталық Азия Инновациялық университеті, Шымкент, Қазақстан

⁵Спорт және туризм Қазақ Академиясы, Алматы, Қазақстан

(E-mail: ¹shakiyeva.aida@mail.ru, ²ainur.zhorabekova@auuezov.edu.kz, ³raigulz@iilinois.edu, ⁴phatima77@mail.ru, ⁵tlekshi_86@mail.ru)

Андатпа. Кәсіптік білім беру сапасын арттыру тек Қазақстанның ғана емес, бүкіл әлемдік қауымдастықтың өзекті мәселесі болып табылады. Бұл мәселені шешу білім беру мазмұнын, ең алдымен кәсіптік педагогикалық білім беру жүйесін жаңартумен байланысты, ол қоғамды білімді, жоғары білікті, жаңа формациядағы құзіретті, жаңа формацияның талаптарын практикалық қызметте жүзеге асыруға қабілетті мұғалімдермен қамтамасыз етуге тиіс. диалог пен ынтымақтастыққа дайын, көптілді ортада өз бетінше жауапты шешімдер қабылдауға қабілетті тұлға үшін жылдам өзгеретін әлем. Қоғамның өз функцияларын адекватты түрде орындай алатын, жоғары сезімталдығымен, әлеуметтік-кәсіби ұтқырлығымен, білімді тез жаңартуға дайындығымен, қызметтің жаңа салаларын игерген, дамыған коммуникативті дағдыларымен ерекшеленетін белсенді мамандарға қажеттілігі жоғары. Осыған орай, бұл мақаланың мақсаты - қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастырудың құрылымдық-мазмұндық моделін әзірлеу. Әзірленген модель келесі блоктардан тұрады: мақсатты, тұжырымдамалық, мазмұнды-процессуалдық және нәтижелі-бағалау. Мақсатты блогы стандарттар, әлеуметтік тапсырыс жіне мақсаттан тұрады, тұжырымдамалық блогы әдіснамалық тұғырлар мен әдіснамалық қағидаттарды құрайды, мазмұнды-процессуалдық блогы – әдістемелік кешені, стратегиялары, оқыту формалары мен құралдарынан тұрады. Сонымен қатар, мазмұнды-процессуалдық блогында қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастырудың деңгейін анықтау мақсатына үш бағалау критерийі анықталды: мотивациялық, танымдық және іс-әрекеттік. Нәтижелі-бағалау блогында өзара тығыз байланыстағы аталған компоненттерден түзілген критерийдің әрқайсысы өлшемдері мен көрсеткіштерінің жиынтығын құрайды және деңгейлеріне («төмен», «орташа», «жеткілікті» және «жоғары») сәйкес

жүзеге асырылады. Әзірленген моделдің маңызды құндылығы бар, себебі ол қашықтықтан білім беру жағдайында болашақ мұғалімдердің кәсіби құзыреттерін қалыптастыру үшін құрылымдық, теориялық негізделген және тәжірибеге бағытталған негіз ұсынады. Сонымен қатар, ол педагогтердің білімін жетілдіру саласына өз үлесін қосуда, өйткені ол педагогтердің біліктілігін арттыратын оқу орындарында оқу жоспарлары мен білім беру бағдарламаларын әзірлеуде, оларды заманауи білім беру мәселелерімен және озық халықаралық тәжірибемен сәйкестендіруде әдістемелік негіз болып табылады.

Түйін сөздер: қашықтықтан оқыту, болашақ шетел тілі мұғалімі, кәсіби құзыреттер, қалыптастыру, құрылымдық-мазмұндық моделі

Кіріспе

Қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастыру мәселесі (Shakiyeva және басқалар, 2022; Shakiyeva және басқалар, 2023) әлеуметтік өзгерістер мен білім беру реформалары жағдайында ерекше өзектілікке ие болды. Бұл контексте білімді модернизациялауда парадигманың түйінді мәселелерін инновацияларға бейімделу және уақтылы әрекет етуге қабілетті сапалы жаңа маман даярлау болып табылады. Мұндай жағдайда жоғары кәсіби білім беру сапасын арттыру және оны әлемдік білім беру стандарттарына сәйкестендіру өзекті қоғамдық қажеттілік болып табылады. Демек, елімізде жүргізіліп жатқан білім беруді реформалау үдерістері білім алушылардың кәсіби құзыреттерін дамытуға және тиімді жүзеге асыруға қарқынды түрде бағытталған.

Осы орайда, «Педагог» кәсіптік стандартында педагогтің кәсіби құзыреттерінің шеңбері көрсетілген. Бұл құзыреттер болашақ педагогтың кәсіби дамуына, оның ішінде «оқыту мен тәрбиелеу мүмкіндіктерін кеңейту үшін оқу процесінде ақпараттық технологияларды қолдану» («Педагог» кәсіптік стандарты, 2025) секілді міндеттер көрсетілген. Бұл міндеттер болашақ мұғалімдерді қашықтықтан оқыту жағдайында оқу процесін іске асыруға мүмкіндік береді.

Бұған сәйкес, ҚР «Білім туралы» Заңының 1-бабы 38 тармағында: «қашықтықтан оқыту – педагог пен білім алушылардың қашықтықтан, оның ішінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен телекоммуникациялық құралдарды қолдана отырып өзара іс-қимыл жасауы кезінде жүзеге асырылатын оқыту; сондай-ақ, 48-4 тармағында: онлайн-оқыту – білім алушы кеңістік және уақыт арақашықтығына қарамастан, педагог пен білім алушы арасында өзара әрекет болуға арналған ақпараттық-коммуникациялық технологиялар және Интернет арқылы жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білімді алатын кадрлар даярлаудың нақты бағыттары бойынша оқыту нысаны» («Білім туралы» Заңы, 2011) деп атап көрсетіледі. Заңдағы көрсетілген баптар болашақ шетел тілі мұғалімдерін қашықтықтан оқыту жағдайында онлайн-оқытуды іске асыру және т.б. кәсіби даярлауға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, COVID-19 пандемиясы кезінде локдаун республиканың жоғары оқу орындарында қашықтықтан оқытуды ұйымдастырудың нақты мүмкіндіктері мен

кемшіліктерін, оның ішінде Қазақстан Республикасының мектептері мен жоғары оқу орындарында қашықтықтан оқытуға, цифрлық құралдар мен технологияларды, онлайн платформаларды, ресурстар мен қосымшаларды қолдануға дайын мұғалімдердің тапшылығын көрсетті. Көптеген оқытушылар кәсіби құзыреттіліктің болмауына байланысты сабақтарды тиісті интерактивті деңгейде өткізбеді.

Осы орайда, Білім беру ұйымдарына қашықтықтан оқытуды ұсыну жөніндегі талаптарды және қашықтықтан оқыту бойынша және жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің білім беру бағдарламалары бойынша онлайн-оқыту нысанында оқу процесін ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы (2015) бұйрығында «қашықтықтан оқыту – педагог пен білім алушылардың қашықтағы өзара әрекеттесуі кезінде, оның ішінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды және телекоммуникациялық құралдарды қолдана отырып жүзеге асырылатын оқыту» ретінде ұғымын нақтылайтын қашықтықтан оқыту тәртібін айқындайтын түзетулерді бекітті.

Ендеше, әлемдік тәжірибе көрсеткендей, қашықтықтан оқыту «әрбір білім алушы үшін іс жүзінде өзінің жеке білім беру траекториясын құруға, оны құрылған ақпараттық ортаға жүгіну арқылы өтуге, білім беру қызметтеріне өзінің жеке қажеттіліктерін ең ыңғайлы режимде қанағаттандыруға» мүмкіндік береді (Девтерова, 2010).

Қашықтықтан оқыту «білім беру жүйесінің құрамдас бөлігі. Дегенмен, қашықтан оқытудың мазмұны мен формасына да, оқыту тәсілдерін саралау мен дараландыруға да назар аударған жөн. Мұғалімдер де, оқушылар да, олардың ата-аналары да оқу құралы ретінде әртүрлі электронды ақпарат құралдарын қолдануға бейімделуі керек. Өз кезегінде педагогтың міндеті – оқушылардың қабілеттері мен мүмкіндіктеріне сәйкес қашықтықтан оқыту үдерісінің тиімді стратегиялары мен тәсілдерін әзірлеу» (Jurs and Kulberga, 2021).

Шетелдік зертеушілердің (Tawafak және басқалар, 2023) пікірі бойынша, университеттің онлайн оқыту процесінде мұғалімдер үшін жаңа құзыреттер мен рөлдердің пайда болуы күтпеген оқыту мәселесіне айналды.

Осыған байланысты, жоғарыда аталған жағдай қашықтықтан оқытуды ұйымдастыруға және әдістемеге дайын, әріптестерімен, оқушылармен және ата-аналармен қарым-қатынас жасай алатын, сабақтар жүргізе алатын, онлайн форматта цифрлық құралдарды, қосымшалар мен платформаларды қолдана отырып, кері байланыс бере алатын мұғалімдерді даярлауға деген сұранысты өзекті етті. Сондай-ақ, жоғары оқу орындары үшін болашақ мұғалімдердің тек офлайн режимде ғана емес, онлайн форматта оқытуды жоспарлауға, әзірлеуге және өткізуге дағдылары мен дайындығын қалыптастыру маңызды.

Осылайша, университеттердің алдында тек кәсіптік білім беру шеңберінен шығатын жаңа міндеттер тұр. Олардың мақсаты-кәсіби сауатты ғана емес, сонымен қатар сыни және шығармашылық ойлауға қабілетті, мәдениетті білетін, шет тілдерін жетік білетін, мәдениетаралық қарым-қатынасқа дайын, мәселелерді өз бетінше шеше алатын, АКТ, цифрлық құралдарды қолдануға қабілетті жоғары білікті мамандарды даярлау, және онлайн платформалар. Бұл мамандар оқу процесін офлайн және онлайн форматта ұйымдастыру үшін жабдықталуы керек.

Бұл міндеттерді шешу қашықтан оқытуды жүзеге асыруға дайын мамандарды дайындауды талап етеді. Бұл өз кезегінде алдыңғы қатарлы халықаралық білім беру

жүйелерінің озық тәжірибелері мен үздік практикаларын еліміздегі жоғары оқу орындарының педагогикалық кадрлар даярлау бағдарламаларына зерделеу және енгізу қажеттілігін туындатады.

Демек, Қазақстан Республикасының жалпы білім беретін мектептерінде қашықтықтан оқытуды енгізу, қашықтықтан оқытудың модельдері мен технологияларын тиімді іске асыруға қабілетті мұғалімдерді даярлауды табанды түрде талап етеді. Бұл саясат мектептер мен жоғары оқу орындары үшін өте маңызды.

Осы тұрғыдан алғанда, қашықтықтан білім беруді отандық практикаға кеңінен енгізуді талап етеді. Осыған орай қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастырудың моделін жасауға жөн көрдік.

Материалдар мен әдістер

Соңғы жылдары білім беру зерттеулерінде модельдеуді қолдану кеңінен тарала бастады. Педагогикалық модельдер объектінің негізгі компоненттерін және олардың арасындағы қатынастарды сипаттауға қызмет етеді, осылайша зерттелетін объектіні мақсатты түрде жетілдіруге мүмкіндік береді және оның даму процесін суреттейді.

Тиісті әдебиеттерге шолу көрсеткендей, «модель» термині (латын тілінен алынған) өлшем, талдау, прототип және стандарт сияқты мағыналарды қамтиды. Анықтамалық әдебиеттерде «модель» ұғымы «үлгі, үлгілі дана, сурет, диаграмма, оның «орынбасары» ретінде пайдаланылатын объектінің, процестің сипаттамасы» (Современный толковый словарь, n.d.) ретінде анықтайды.

Сонымен қатар, «модель» ұғымы көптеген ғалымдардың зерттеу нысанына айналған. Conole және басқалар (2005) модельді «тікелей көруге немесе тәжірибе жүзінде сезінуге келмейтін құбылыстарды ұғынуға көмектесетін абстрактілі бейне» ретінде сипаттайды. Wright (2014) өз еңбегінде «модельді бейнелеу немесе оны диаграмма түрінде визуализациялау элементтердің өзара байланысын жеткізуге мүмкіндік береді» деп атап көрсетеді. Ал Ludviga (2023) модельдерді «айнымалылар арасындағы өзара байланыстарды көрсету үшін қораптар мен көрсеткіштерден тұратын диаграмма немесе сызба түрінде ұсынылатын құрылым» ретінде сипаттайды.

М.Вартофский (1988) келесі анықтаманы ұсынады: «модель - бір жағынан идеяның іске асуы, ал екінші жағынан бұл идеяны жүзеге асырудың динамикалық аспектісі». Осылайша, модель ең алдымен өзі жүзеге асыратын концептуалды идеяларды жүзеге асыруды көздейді, сонымен бірге оларды жүзеге асыру құралы ретінде қызмет етеді.

Модельдеу әдісі зерттеу саласын, оның заңдылықтары мен принциптерін, сондай-ақ тәжірибелі деректер мен нақты фактілерді көрсететін ғылыми теорияға негізделген. Танымның ғылыми тәсілі ретінде модельдеу модельдерде бақылаулар, тәжірибелер, белгілі бір есептеулер, логикалық талдау жүргізуді көздейді, осылайша мұндай зерттеудің нәтижелері бойынша нақты объектілерде болатын құбылыстар мен процестерді бағалауға болады. Сонымен қатар, тіпті жақсы жобаланған модель де тұтас зерттеу объектісінің мәнін ашпайтынын ескеру керек, өйткені модельдеу көбінесе объектінің кейбір жақтарын ғана таңдаумен байланысты (Бисенбаева, 2013).

Ғылыми әдебиеттерде модельдер әдетте келесі категорияларға жіктеледі:

– Табиғаты бойынша түпнұсқаға өте ұқсас физикалық модельдер;

– Физикалық табиғаты прототиптен ерекшеленетін, бірақ түпнұсқаның мінез-құлқын математикалық сипаттауға мүмкіндік беретін материалдық-математикалық модельдер;
– Арнайы белгілерден, символдардан және құрылымдық схемалардан тұратын логикалық-семиотикалық модельдер (Богатырев и Устинова, n.d.).

Бұл зерттеудің мақсаттары үшін логикалық-семиотикалық модельдер ең қолайлы болып табылады, өйткені олар абстрактылы және күрделі тәрбиелік құбылыстарды тиімді бейнелейтін формальды белгілерден, символдардан және құрылымдық схемалардан тұрады.

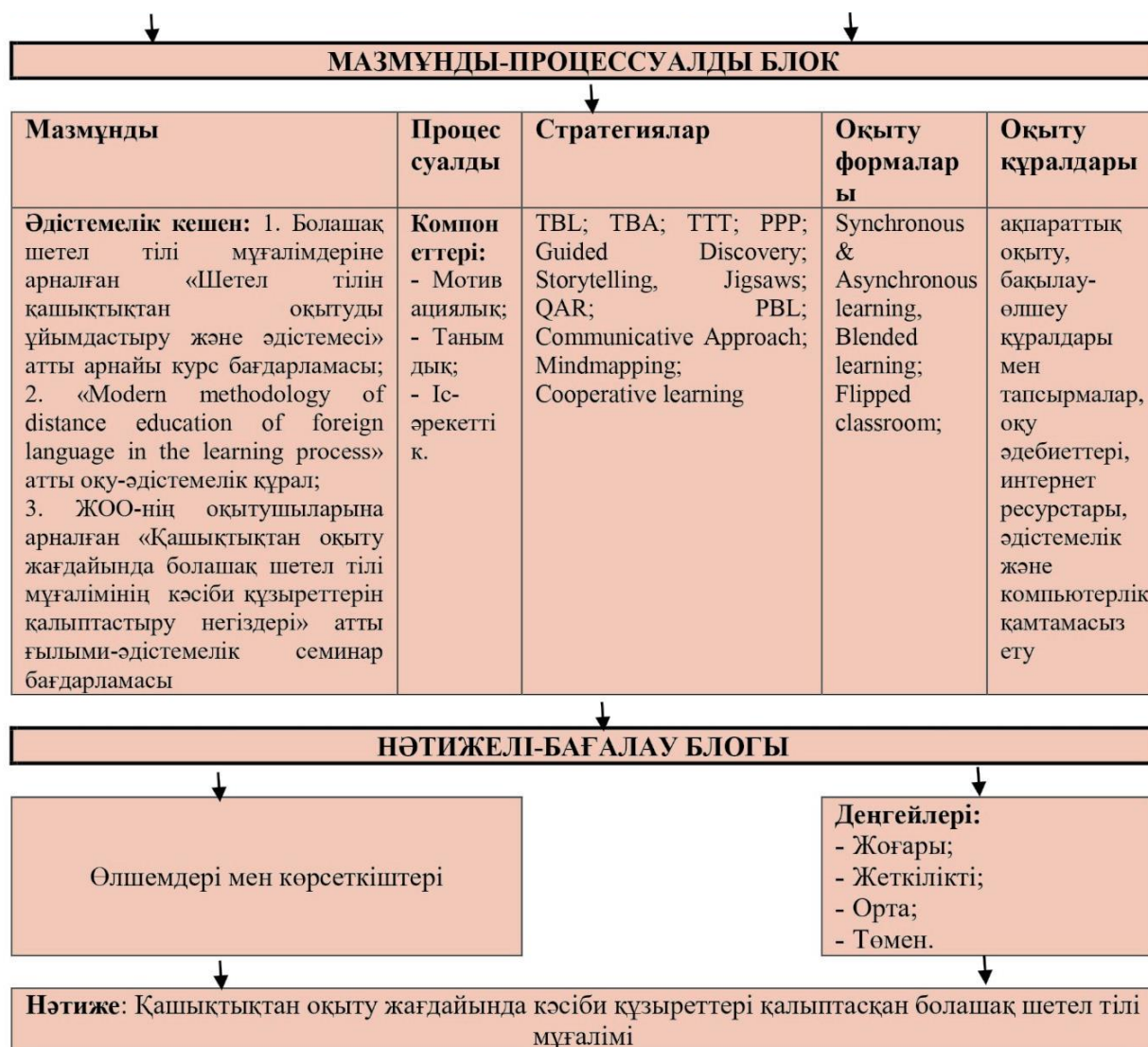
Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, біз қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастырудың зерттелетін процесін көрсетуге тырыстық.

Ендеше, көптеген қолданыстағы педагогикалық модельдердің ішінен біз 1-суретке сәйкес құрылымдық-мазмұндық модельді таңдадық (Шакиева, 2024). Зерттелетін процесті модельдеудің негізгі идеясы болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттерін қалыптастыру процесін басқару болып табылады, ол мақсатты, қашықтықтан оқыту жағдайында ұйымдастыруға бағытталған болады. Зерттелетін процестің мақсатқа бағытталғандығы кешенді үлгіні жасау арқылы қамтамасыз етіледі. Бұл модель болашақ мұғалімнің кәсіби-педагогикалық іс-әрекеті мен тұлғалық-кәсіби қасиеттерін ғана емес, сонымен қатар қашықтан оқытудың әдістерін, құралдарын және тәсілдерін сипаттайды.

Мектептерде қашықтықтан оқытудың мақсаттары мен міндеттерін табысты жүзеге асыратын мұғалімдердің кәсіби қызметін талдау негізінде университет деңгейінде болашақ мұғалімдердің кәсіби құзыреттерін қалыптастыру үдерісінде қашықтықтан оқытуды жүзеге асыруға қажетті құрылымдық құрамдас бөліктерді, мазмұнды, принциптерді, факторларды, құралдарды анықтадық.

Нәтижелер мен талқылау

Сурет 1. Қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастырудың құрылымдық-мазмұндық моделі (Шакиева, 2024)

Құрылымдық-мазмұндық модель келесі блоктардан тұрады: мақсатты, тұжырымдамалық, мазмұнды-процессуалдық және нәтижелі-бағалау (Шакиева, 2024, 70 б.).

Модельдің **мақсатты блогы** болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастыру процесінің мақсатын, сондай-ақ оларға қоғамның қажеттілігін көрсетеді. Біз жобалап отырған модель мектептің оқу-тәрбие процесінде қашықтықтан оқытуды іске асыру бойынша болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастыру мақсатына бағытталған.

Тұжырымдамалық блок болашақ шетел тілі мұғалімінің қашықтықтан оқытуды іске асыру бойынша кәсіби құзыреттерін қалыптастыру процесін ұйымдастырудың әдіснамалық тұғырлары мен қағидаттарына негізделген.

Қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастыруда келесі тұғырлар басшылыққа алынды. Олар: құзырет тұғыры, іс-әрекеттік тұғыр, жүйелік тұғыр, ақпараттық тұғыр.

Құзырет тұғыр. Білім бер жүйесінде құзырет тұғырдың алатын орны ерекше. Себебі, білім берудің күтілетін нәтижелері білім алушының моделінде көрініс табады. Яғни, ақпаратты талдай алатын, мәдени-құндылығы қалыптасқан, танымдық белсенділігі дамыған, әлеуметтік қатынаста өзін-өзі еркін ұстауы және т.б. әрекеттер арқылы ерекшеленеді. Білім алушының бойында құзыреттілік тұғырды болашақ мұғалімдер іске асыру қажет, өйткені құзырет тұғыр арқылы кәсіби біліктілікті игере отырып, білімнің мазмұнын меңгереді. Сондай-ақ, кәсіби дағдыларды қалыптастырумен қамтамасыз етіледі.

Жүйелілік тұғыр. Кәсіби құзыреттің жеке элементтерді іске асыру арқылы жүзеге асады. Яғни, жеке элементтердің байланысын қиылыстыру. Демек, кәсіби құзыретті қалыптастырудың құрамдас бөліктерін жеке дара ретінде қарастырмай, өзара байланысқан қатынас процесс ретінде қарастырылады. Демек, кәсіби қасиеттер мен сапаларды жүйелі түрде байланыстыруды қамтиды. Оның нәтижесінде, құрылымдық модель, заңдылықтары, компоненттері, ұстанымдары және т.б. іске асады.

Іс-әрекеттік тұғыр. Бұл тұғыр зерттеу мәселесімен тығыз байланыста қарастырылады. Өйткені, білім алушының танымын арттыруда, кәсіби дамуында негізгі шешуші рөлі мен құралы қызметін атқарады. Яғни, кәсіби құзыреттілікті қалыптастырудағы білім мен дағдыны қамтып, оны іске асыруды қамтамасыз ететін практикалық әрекеттерді қамтиды. Демек, білім мен тәрбиені жоспарлау, білім беру процесін негіздеу, бірлескен қызметті іске асыру барысында кәсіби құзыреттілікті қалыптастыру процесі жүзеге асады.

Ақпараттық тұғыр. Бұл тұғыр оқытушы мен білім алушының арасындағы ақпарат алмасу процесімен тығыз байланысты. Қашықтықтан оқыту әдістемесіне оқытуды жүзеге асыру ақпараттық процесті іске асырумен байланысты. Бұл тұғыр біздің зертеу жұмысымыздың негізгі қызметтерін атақарады.

Сонымен қатар, болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастыру мазмұнын құру негізінде ЖОО-ның дидактикасы мен қашықтықтан оқыту қағидаттары негізге алынды, атап айтқанда:

Кәсіби құзыреттерді қалыптастыру қағидаты. Болашақ шетел тілі мұғалімін даярлауда педагогикалық процесті ұйымдастырудың барлық түрлері мен формалары арқылы кәсіби құзыреттерді кезең-кезеңімен қалыптастыру қағидаты білім алушының кәсіби дағдылары мен құзыреттерін оны оқытудың әртүрлі кезеңдерінде дәйекті дамытуды білдіреді. Мысалы, білім алушылар негізгі тілдік құрылымдар мен дағдыларды игеруден бастайды, содан кейін коммуникативтік құзыреттерді дамытуға, одан соң шетел тілін оқыту әдістемесін терең зерттеуге көшеді. Әр кезең білім алушыны келесі кезеңге дайындайды, бұл оның кәсіби құзыреттерін біртіндеп жетілдіруге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, қағидат білім алушының әртүрлі кәсіби дағдыларын дамытуға, болашақ кәсіби қызметке қажетті тәжірибе мен дағдылардың кең ауқымын алуға көмектесетін оқытудың әртүрлі формалары мен түрлерін қамтиды.

Қашықтықтан оқытудағы коммуникативтік интерактивтілік қағидаты білім беру процесіне қатысушылар арасындағы белсенді өзара іс-қимыл мен ынтымақтастықты,

заманауи коммуникациялық технологияларды пайдалануды және білім алушылардың коммуникативтік дағдыларын дамытуға жәрдемдесуді көздейді. Бұл қағида тиімді қарым-қатынасқа, өзара түсіністікке және қашықтықтан білім беру мақсаттарына қол жеткізуге ықпал етеді.

Сабақтастығы қағидаты. Қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімін тілдік, жалпы педагогикалық, арнайы, арнайы-әдістемелік және технологиялық дайындығындағы бірлік пен сабақтастық принципі білім беру мен даярлаудың осы әртүрлі аспектілерінің өзара тығыз байланысы мен интеграциясын атап көрсетеді:

– болашақ шетел тілі мұғалімдерінің коммуникативтік құзыреттіліктерін дамытуға бағытталған лингвистикалық дайындық олардың кәсіби дайындығының басқа аспектілерімен тығыз байланысты болуы керек. Ол шетел тілін тиімді оқытудың негізі болуы керек.

– болашақ шетел тілі мұғалімінің жалпы педагогикалық дайындығы оның педагогика, оқыту психологиясы, оқыту әдістемесі, сыныпты бағалау және басқару принциптерін зерделеуді қамтитын тілдік дайындығымен тығыз байланысты болуы тиіс. Бұл білім мен дағдылар шетел тілін оқыту аясында қолданылуы керек;

– болашақ шетел тілі мұғалімінің арнайы дайындығы шетел тілін оқытудың нақты ерекшеліктерін ескеруі керек. Бұған негізгі тілдік аспектілерді, елдің мәдениетін, зерттелетін тілді, оқыту әдістерін, оқу материалдарын бейімдеуді және білім алушылардың қажеттіліктеріне сәйкес сабақ жоспарларын әзірлеу кіреді;

– болашақ шетел тілі мұғалімінің арнайы-әдістемелік дайындығы оқу процесіне түрлі әдістемелік тәсілдерді, техникалар мен құралдарды біріктіруі тиіс. Бұған шетел тілін оқытудың әртүрлі әдістерін үйрену, оқу материалдарын әзірлеу, білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау және қашықтықтан оқытуда инновациялық әдістерді қолдану кіреді;

– болашақ шетел тілі мұғалімінің технологиялық дайындығы қашықтықтан оқытуды, виртуалды шындықты, онлайн-ресурстарды және басқа да цифрлық құралдарды қоса алғанда, білім беру процесінде заманауи ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдаланумен байланысты. Технологиялық дайындық болашақ шетел тілі мұғаліміне өзінің педагогикалық қызметінде технологияларды тиімді пайдалануға және цифрлық құзыретті дамытуға көмектеседі.

Цифрлық білім беру ортасына қосылу қағидаты. Қашықтықтан білім беру технологияларын пайдалана отырып, оқу процесін жобалау мен жүргізуге негізделген цифрлық білім беру ортасына қосылу қағидаты жергілікті орналасуына немесе физикалық шектеулеріне қарамастан барлық білім алушылар үшін білім беру процесінің қолжетімділігін, сондай-ақ қашықтықтан білім беру технологияларын пайдалана отырып, барлық білім алушылар үшін сапалы білім алуға тең мүмкіндіктерді қамтамасыз етеді. Бұл қағида қашықтықтан білім беру технологиялары арқылы білім беру процесінің икемділігі мен даралануын көздейді, яғни білім алушылар өздерінің жеке қажеттіліктері мен жағдайларына сүйене отырып, оқудың ыңғайлы уақыты мен қарқынын таңдай алады, бұл білім беруді оқудың әртүрлі стильдері мен қалауларына бейімдеуге, сондай-ақ олардың білімі мен дағдыларын кеңейту үшін қосымша материалдар немесе тапсырмалар беруге мүмкіндік береді.

Лингвистикалық және әдістемелік дайындықтың пәнаралық бірлігі қағидаты. Шетел тіліндегі кәсіби коммуникативтік құзыретті қалыптастыруға бағытталған білім беру процесі мазмұнының негізгі құрамдас бөлігі оқытудың пәнаралық сипаты болып табылады. Пәнаралық байланыс өзара іс-қимыл арқылы бакалавриаттағы базалық, вариативті, блоктың бөліктері (пәндер мен модульдер) және магистратурадағы жалпы ғылыми және кәсіптік цикл пәндері, болашақ бакалаврлар мен магистрлердің практикалық-бағдарланған, педагогикалық, ғылыми-зерттеу қызметі арасындағы байланыс жүзеге асырылады. Білім беру процесіне қатысушылар арасындағы ынтымақтастық атмосферасы мотивация, өзіндік жұмыс, табиғи қызығушылықты сақтау, қалыптасқан құзыреттердің маңыздылығын жеке түсіну үшін жағдай жасайды.

Мазмұнды-процессуалдық блок – оқу тәжірибесінен алынған және дидактикалық теорияға негізделген оқытудың мәнді әдістері, құралдары және формаларын білдіреді. Олардың ішінде келесі әдістерді бөліп көрсетуге болады: иммерсия, түсіндірмелі-иллюстративті әдіс, жаттығулар, case-study, ассограмма әдісі, пікірталас, проблемалық тапсырмалар, миға шабуыл, сонымен қатар модельдеу, рөлдік ойын және іскерлік ойындар.

Сонымен қатар, оқыту мазмұнына әдістемелік кешен кіреді. Атап айтқанда:

1. Болашақ шетел тілі мұғалімдеріне арналған «Шетел тілін қашықтықтан оқытуды ұйымдастыру және әдістемесі» атты арнайы курс бағдарламасы;

2. «Modern methodology of distance education of foreign language in the learning process» атты оқу-әдістемелік құрал;

3. ЖОО-нің оқытушыларына арналған «Қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастыру негіздері» атты ғылыми-әдістемелік семинар бағдарламасы

Нәтижелі-бағалау блок – қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімдерін кәсіби даярлаудың түпкі мақсаттарына қол жеткізуді және кәсіби құзыреттерін күтілетін жоғары деңгейіне қол жеткізуді көздейді.

Болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастыру мәселесі бойынша теориялық тұрғыда талдау жүргізіліп, «болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттері» түсінігінің құрылымы мен мазмұны нақтыланып, қашықтықтан оқыту туралы негізгі теориялық ережелерді ескере отырып, біз қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастырудың құрылымдық-компоненттік моделін әзірледік, осыған сәйкес болашақ мұғалімінің кәсіби құзыреттерінің қалыптасуы біздің ойымызда үш компоненттердің бірлігі ретінде қарастырылады: мотивациялық, танымдық және іс-әрекеттік.

Ұсынылған модельдің компоненттерін толығырақ қарастырайық (Шакиева, 2024, 74-75 б.).

Мотивациялық компонент – болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастыру құрылымында реттеуші функцияны орындайды, білім алушының қашықтықтан оқытуға саналы көзқарасын, оның мотивациясын және лингвистикалық, цифрлық және кәсіби құзыреттерді игеруге деген ұмтылысын білдіреді.

Өлшем ретінде біз «білім алушылардың қашықтықтан оқыту жағдайында кәсіби құзыретті игеруге ынтасының болуы» деп бөлдік. Бұл өлшемнің көрсеткіштері:

– мұғалімнің кәсіби қызметінде қашықтықтан оқытуды қолданудың маңыздылығын түсіну;

– шетел тілін қашықтықтан оқыту аспектісінде кәсіби құзыреттерді игеруге қызығушылық таныту және ұмтылу;

– цифрлық құзыреттерін және кәсіби-тілдік құзыретті дамытуға ұмтылу.

Келесі компонент – бұл болашақ шетел тілі мұғалімінің мектепте қашықтықтан білім беру жағдайында сәтті педагогикалық қызмет үшін қажетті және жеткілікті психологиялық-педагогикалық, арнайы, әдістемелік білім, дағдылар мен қабілеттер жүйесімен қаруландыруды көздейтін **танымдық компонент**.

Өлшем ретінде біз келесі көрсеткіштерде көрсетілген «қашықтықтан оқыту және оны шетел тілін оқытуда қолдану туралы білімнің болуын» атап өтеміз:

– қашықтықтан оқытудың мәнін, ерекшеліктерін білу;

– қашықтықтан оқытудың түрлері мен негізгі жүйелерін білу;

– шетел тілін қашықтықтан оқытуды жүзеге асыру ерекшеліктерін әдістемелік тұрғыда меңгеру үшін қажетті әдістерді, тәсілдерді және құралдарды білу.

Іс-әрекеттік компонент – қашықтықтан білім берудің мақсаттары мен міндеттерін іске асыру бойынша практикалық, педагогикалық қызметті жоспарлауға, ұйымдастыруға және жүзеге асыруға байланысты болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастыру нәтижелерін сипаттайды.

Іс-әрекеттік компоненттің қалыптастыру өлшемі ретінде біз «шетел тілін қашықтықтан оқытуды және сыныптан тыс жұмыстарды жүзеге асыруды қамтамасыз ететін құзыреттерді меңгеру» деп бөлеміз, оның көрсеткіштері:

– қашықтықтан оқыту жағдайында оқу процесін және сыныптан тыс жұмыстарды жоспарлау және ұйымдастыру қабілеті;

– қашықтықтан оқытуды іске асыруда әдістемелік және технологиялық құралдарды қолдана білу;

– шетел тілін қашықтықтан оқытудың нәтижелілігін бағалауды талдау және диагностикалау қабілеті.

Жоғарыда көрсетілген көрсеткіштердің әрбір өлшемдерінің құрамына енгізілген көрсеткіштерді талдап, сондай-ақ қызметті орындаудың төрт мүмкін деңгейінің болуы туралы ережені есепке алып, біз болашақ шетел тілі мұғалімдерінде қашықтықтан оқыту жағдайында кәсіби құзыреттердің қалыптасуының келесі деңгейлерін бөлдік: «төмен», «орташа», «жеткілікті» және «жоғары» (Шакиева, 2024, 75-77 б.). Аталған градацияның негізінде болашақ шетел тілі мұғалімінде бар көрсеткіштер неғұрлым аз болса, қашықтықтан оқыту жағдайында кәсіби құзыреттердің қалыптасу деңгейі соғұрлым төмен болады.

Төмен деңгей – қызығушылықтың немқұрайлы көрінуімен және мұғалімнің кәсіби қызметіндегі қашықтықтан оқытудың маңыздылығын нашар түсінумен; қашықтықтан оқытудың түрлері мен негізгі жүйелерін зерттеуге пассивті көзқараспен; шетел тілін қашықтықтан оқытуды жүзеге асыру мүмкіндігіне немқұрайлы қараумен сипатталады. Оқу процесін жоспарлау және ұйымдастыру, сондай-ақ қашықтықтан оқытуды іске асыруда әдістемелік және технологиялық құралдарды қолдану мүмкіндігі жоқ.

Орта деңгей – шетел тілін қашықтықтан оқытуға деген тұрақсыз қызығушылықты сипаттайды; білім алушылардың қашықтықтан оқытудың түрлері мен негізгі жүйелері туралы білімдерін толық меңгермеуі; қашықтықтан оқыту туралы жеткілікті хабардар

емес түсініктердің болуы; шетел тілін қашықтықтан оқытуды іске асырудың мәнін, ерекшеліктерін толық түсінбеуі; шетел тілін қашықтықтан оқытуды іске асырудың әдістемелік және технологиялық құралдарын қолданудың дәйектілігі; нәтижелілікті талдау, диагностикалау және бағалау қабілетінің болмауы.

Жеткілікті деңгей – білім алушылар қашықтықтан оқытудың мәні, оны шетел тілін оқытуда жүзеге асырудың ерекшеліктері туралы жақсы білімдерімен ерекшеленеді; қашықтықтан оқыту жағдайында шетел тілін үйренуге және оқытуға тұрақты қызығушылық танытады; қашықтықтан оқытудың оқу процесін жоспарлауға және ұйымдастыруға дайындығы бар; қашықтықтан оқытуды жүзеге асыруда әдістемелік және технологиялық құралдарды қолдана алады, кейде әр түрлі жағдайларда ұтымды әрекет ете алады; қашықтықтан оқытудың тиімділігін шамалы ауытқулармен талдауға, диагностикалауға және бағалауға қабілетті.

Жоғары деңгей – білім алушылардың цифрлық құзыреттерін және кәсіби-тілдік дағдыларын дамытуға деген айқын ұмтылысын, білім алушылардың қашықтықтан оқыту жағдайында кәсіби құзыреттерді игеруге деген берік сенімін көрсетеді. Бұл деңгей қашықтықтан оқытудың мәні мен ерекшеліктері, қашықтықтан оқытудың түрлері мен негізгі жүйелері туралы терең біліммен ұсынылған; білім алушы қашықтықтан оқыту жағдайында оқу-тәрбие процесін жоспарлау және ұйымдастыру және әртүрлі жағдайларда ұтымды әрекет ету қабілетін көрсетеді; қашықтықтан оқытудың тиімділігін талдауға, диагностикалауға және бағалауға қабілетті.

Осылайша, біз әзірлеген құрылымдық-мазмұндық модель Ө. Жәнібеков атындағы Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университетінің және Х.А. Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің оқу процесіне енгізілді. Сауалнама, бақылау, жеке әңгімелер, тестілеуді талдау, студенттердің жазбаша жұмыстарын (шағын шығармалар, шығармашылық тапсырмалар) зерделеу негізінде қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерді қалыптастыру бойынша эксперименттік топтың келесі эксперименталды және эксперименттен кейінгі көрсеткіштері алынды (1-кесте).

Кесте 1 – Тәжірибелік топтың экспериментке дейінгі және эксперименттен кейінгі көрсеткіштері

Компонент	Әдістеме	Деңгейлері	Тәжірибелік топ (пайыздық көрсеткіш)	
			ЭД, %	ЭК, %
Мотивациялық	«Қашықтықтан оқыту жағдайында оқуға және кәсіби құзыреттерді қалыптастыруға деген мотивацияңыз қандай деңгейде? сауалнама	жоғары	1,2	6,3
		жеткілікті	5,1	22
		орташа	43,7	66,6
			50	5,1

Танымдық	«Қашықтықтан оқыту жайлы не білесіз?» атты авторлық сауалнама	1-ші сұрақ	46	94,9
		2-ші сұрақ	58	95
		3-ші сұрақ	28	95
		4-ші сұрақ	58	96
		5-ші сұрақ	28	94,9
		6-ші сұрақ	13	94,9
		7-ші сұрақ	58	96
		8-ші сұрақ	58	96
		9-ші сұрақ	58	96
		Тест сұрақтары	жоғары	-
		жеткілікті	7	22
		орташа	46	66,1
		төмен	47	5,1
Нәтижелік	Арнайы әзірленген тапсырма	жоғары	-	6,8
		жеткілікті	7	22
		орташа	45	66,1
		төмен	48	5,1
Ескертулер:				
1. ЭД – экспериментке дейінгі				
2. ЭК – эксперименттен кейінгі				

Қорытынды

Жалпы, қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастыруға бағытталған құрылымдық-мазмұндық моделі әзірленіп, жүзеге асырылды. Бұл модель ЖОО-дағы қашықтықтан оқыту ерекшеліктерін ескере отырып жасалды және ол болашақ мамандардың кәсіби даярлығының тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастырудың моделінің құрылымы төрт негізгі құрамдас бөліктен тұрады: мақсатты (мемлекеттік стандарттар, әлеуметтік тапсырыс, мақсат), тұжырымдамалық (әдіснамалық тұғырлар, әдіснамалық қағидаттар), мазмұнды-процессуалдық блогы (оқыту мазмұны, әдіс-тәсілдері, стратегиялары, формалары мен құралдары) және нәтижелі-бағалау блогы.

Нәтижелі-бағалау блогында қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастырудың деңгейін анықтау мақсатына үш бағалау критерийі анықталды: мотивациялық, танымдық және іс-әрекеттік. Әрбір критерийге сәйкес өлшемдер мен көрсеткіштер белгіленді. Сонымен, мотивациялық компоненттің өлшемі ретінде: білім алушылардың қашықтықтан оқыту жағдайында кәсіби құзыретті меңгеруге деген ішкі ынтасының болуы; танымдық критерийдің өлшемі келесідей: қашықтықтан оқыту және оны шетел тілін оқытуда қолдану туралы

білімнің болуын; іс-әрекеттік компоненттің қалыптастыру өлшемі ретінде: шетел тілін қашықтықтан оқытуды және сыныптан тыс жұмыстарды жүзеге асыруды қамтамасыз ететін қажетті құзыреттерді меңгеруі жатады. Анықталған критерийлер, өлмедер мен көрсеткіштер негізінде қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастырудың деңгейлері (жоғары, жеткілікті, орташа, төмен) сиппаталды.

Қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастыру деңгейі оның кәсіби қызметтің осы аспектісіне дайындығын сипаттайды. Әзірленген диагностикалық құралдар қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шет тілі мұғалімдерінің кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыру процесін практикалық және эксперименттік зерттеуге негіз болды, содан кейін әзірленген модельдің тиімділігін тексеруге мүмкіндік берді.

Авторлардың қосқан үлесі

Шакиева А.М. – әдістеме, түпнұсқа қарапайым нұсқасын жазу.

А.Н. Жорабекова – формалды талдау, редакциялау және сыни шолу.

Р.С. Желдибаева – формалды талдау, редакциялау және визуализация.

Ф.Т. Ереханова – зерттеудің тұжырымдамасын жасау, редакциялау және сыни шолу.

Т.М. Есимғалиева – формалды талдау, түпнұсқа қарапайым нұсқасын дайындау.

Әдебиеттер тізімі

Бисенбаева, Ж.Н. (2013) Формирование коммуникативной компетенции у будущих офицеров на основе современных педагогических технологий: дис. ... док. PhD: 13.00.08. Алматы.

Богатырев, А.И., Устинова, И.М. (n.d.) Теоретические основы педагогического моделирования (сущность и эффективность). Қолжетімді: http://www.rusnauka.com/SND/Pedagogica/2_bogatyrev%20a.i..doc.htm (қол жеткізілген күні: 28 қантар 2025 ж.).

Білім беру ұйымдарына қашықтықтан оқытуды ұсыну жөніндегі талаптарды және қашықтықтан оқыту бойынша және жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің білім беру бағдарламалары бойынша онлайн-оқыту нысанында оқу процесін ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы (2015) Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 20 наурыздағы № 137 бұйрығы. Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1500010768> (қол жеткізілген күні: 17 шілде 2025 ж.).

“Білім туралы” Заңы (2011) “Білім туралы” Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы. (2011 жылдың 24 қазан, №487-IV). Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1100000487> (қол жеткізілген күні: 28 қантар 2025 ж.).

Вартофский, М. (1988) Модели. Репрезентация и научное понимание. М.: Прогресс.

Девтерова, З.Р. (2010) Информационные и коммуникационные технологии в дистанционном образовании, Вестник Масковского государственного технологического университета, (1), 93-96.

“Педагог” кәсіптік стандарты (2025) ҚР Оқу-ағарту министрінің 03.06.2025 № 133 бұйрығы. Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2200031149/compare> (қол жеткізілген күні: 17 шілде 2025 ж.).

Современный толковый словарь (n.d.) Қолжетімді: <https://reallib.org/reader>. (қол жеткізілген күні: 28 қантар 2025 ж.).

Шакиева, А.М. (2024) Қашықтықтан оқыту жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерін қалыптастыру: дис. ... PhD.: 8D01713 –Шетел тілі: екі шетел тілі. Астана: Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті.

Conole, G., Littlejohn, A., Falconer, I., and Jeffery, A. (2005) 'Pedagogical review of learning activities and use cases: LADIE Project Report', Jisc. <https://oro.open.ac.uk/52378/3/52378.pdf>

Jurs, P., and Kulberga, I. (2021) 'Pedagogical challenges in Distance Learning during COVID-19 conditions – Experience of Latvia', World Journal on Educational Technology: Current Issues, 13(4), 947-955 10.18844/wjet.v13i4.6278

Ludviga, I. (2023, March) 'Theoretical and conceptual frameworks and models: what are they, when, and how to apply them in teaching research methodology to master and PhD students?' In 17th International Technology, Education and Development Conference; Valencia, Spain. <https://doi.org/10.21125/inted.2023.0552>

Shakiyeva, A, Zhorabekova, A., Abilkhairova, Z., Yessimgaliyeva, T. and Makulbek, A. (2023) 'Methodical system for formation of professional competences of a future foreign language teacher in conditions of distance learning', Front. Educ., (8), 1186908. <https://doi.org/10.3389/educ.2023.1186908>

Shakiyeva, A., Zhorabekova, A., Alipbek, A., Akeshova, M., Kudabayeva, P. and Rizakhojayeva, G. (2022) 'Formation of professional competencies of a future foreign language teacher in the field of distance education', World Journal on Educational Technology: Current Issues, 14(1), 268-281 <https://doi.org/10.18844/wjet.v14i1.6724>

Tawafak, R.M., Al-Obaydi, L.H., and Pikhart, M. (2023) 'Competency categorization and roles of online teachers from the perspective of university students', Front. Psychol, (14), 1009000 <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1009000>

Wright, M. (2014) "Getting published in entrepreneurial journals," in How to get published in the best entrepreneurship journals, ed. A. Fayolle and M. Wright (Massachusetts: Edvard Elgar Publishing), 16-26.

А.М. Шакиева¹, А.Н. Жорабекова^{2*}, Р.С. Желдибаева³, Ф.Т. Ереханова⁴, Т.М. Есимғалиева⁵

^{1,2}Южно-Казахстанский исследовательский университет им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан

³Жетысуский университет имени И. Жансугурова, Жетысу, Казахстан

⁴Центрально-Азиатский инновационный университет, Шымкент, Казахстан

⁵Казахская академия спорта и туризма, Алматы, Казахстан

Структурно-содержательная модель формирования профессиональных компетенций будущих учителей иностранного языка в условиях дистанционного обучения

Аннотация. Повышение качества профессионального образования является актуальной проблемой не только для Казахстана, но и для всего мирового сообщества. Решение этой проблемы связано с обновлением содержания образования, в первую очередь системы профессионального педагогического образования, которая должна обеспечить общество образованными, высококвалифицированными, компетентными педагогами новой формации, способными реализовать требования новой формации в практической деятельности. Стремительно меняющийся мир для человека, готового к диалогу и сотрудничеству, способного принимать самостоятельные, ответственные решения в многоязычной среде.

Общество испытывает большую потребность в активных специалистах, которые могут достойно выполнять свои функции, отличаются высокой чувствительностью, социально-профессиональной мобильностью, готовностью к быстрому обновлению знаний, освоили новые сферы деятельности, обладают развитыми коммуникативными навыками. В связи с этим целью данной статьи является разработка структурно-содержательной модели формирования профессиональных компетенций будущего учителя иностранного языка в условиях дистанционного обучения. Разработанная модель состоит из следующих блоков: целевого, концептуального, содержательно-процессуального и результативно-оценочного. Целевой блок состоит из стандартов, социального заказа, целей, концептуальный блок состоит из методологических подходов, методологических принципов, содержательно-процессуальный блок состоит из методического комплекса, стратегий, форм и средств обучения. Кроме того, содержательно-процессуальный блок содержит компоненты: мотивационный, когнитивный и деятельностный. Результативно-оценочный блок представляет собой совокупность критериев и показателей, сформированных из тесно связанных между собой перечисленных компонентов и разделенных на уровни («низкий», «средний», «достаточный» и «высокий»). Разработанная модель имеет значительную ценность, поскольку она предлагает структурированную, теоретически обоснованную и ориентированную на практику основу для формирования профессиональных компетенций будущих учителей в условиях дистанционного образования. Кроме этого, она вносит вклад в сферу педагогического образования, так как служит методологической основой для разработки учебных программ и образовательных программ в педагогических учебных заведениях, согласовывая их с современными образовательными проблемами и передовой международной практикой.

Ключевые слова: дистанционное обучение, будущий учитель иностранного языка, профессиональные компетенции, формирование, структурно-содержательная модель.

A.M. Shakiyeva¹, A.N. Zhorabekova^{2*}, R.S. Zheldibayeva³, F.T. Yerekhanova⁴, T.M. Yessimgaliyeva⁵

^{1,2}M.Auezov South Kazakhstan Research University, Shymkent, Kazakhstan

³Zhetysu University, Zhetysu, Kazakhstan

⁴Central Asian Innovation University, Shymkent, Kazakhstan

⁵Kazakh Academy of Sport and Tourism, Almaty, Kazakhstan

Structural-content model of formation of future foreign language teachers' professional competences in the context of distance learning

Abstract. Enhancing the quality of vocational education is a critical issue not only for Kazakhstan but also for the global community. Addressing this challenge requires updating the content of education, particularly the system of professional pedagogical education. This system must prepare knowledgeable, highly skilled, and competent teachers of a new generation who are capable of meeting societal demands through their practical activities. These teachers should be equipped to engage in dialogue and collaboration, make independent and responsible decisions in multilingual environments, and adapt to the rapidly changing world. Society increasingly requires active professionals who can perform their functions effectively, demonstrate high sensitivity, exhibit socio-professional mobility, quickly update their knowledge, master new fields of activity, and possess advanced communication skills. In this

context, the goal of this article is to develop a structural-content model for forming the professional competencies of future foreign language teachers in the context of distance learning. The proposed model consists of the following components: target, conceptual, content-processual, and outcome-evaluative. The target block consists of standards, social order, goals, the conceptual block comprises methodological approaches and methodological principles, the content-processual block consists of a methodological complex, strategies, forms and tools of teaching. In addition, this content-process block contains the following components: motivational, cognitive, and activity-based. The outcome-evaluative block presents a set of criteria and indicators formed from the closely related listed components, which are implemented across four proficiency levels: "low," "medium," "sufficient," and "high." The developed model has significant value, as it offers a structured, theoretically sound, and practice-oriented basis for the formation of professional competencies of future teachers in the context of distance education. In addition, it contributes to the field of pedagogical education, as it serves as a methodological basis for the development of curricula and educational programs in pedagogical educational institutions, aligning them with modern educational problems and advanced international practice.

Keywords: distance learning, future foreign language teachers, professional competences, formation, structural-content model

References

Bisenbayeva, Zh.N. (2013) 'Formirovaniye kommunikativnoy kompetentsii u budushchikh ofitserov na osnove sovremennykh pedagogicheskikh tekhnologiy: dis. ... dok. PhD: 13.00.08' [Formation of communicative competence in future officers based on modern pedagogical technologies: diss. ... PhD: 13.00.08]. Almaty.

Bogatyrev, A.I., Ustinova, I.M. (n.d.) 'Teoreticheskiye osnovy pedagogicheskogo modelirovaniya (sushchnost' i effektivnost')' [Theoretical foundations of pedagogical modeling (essence and effectiveness)]. Available at: http://www.rusnauka.com/SND/Pedagogica/2_bogatyrev%20a.i..doc.htm (Accessed: 28 January 2025).

Bilim beru ujymdaryna kashykyktan okytudy usynu zhonindegi talaptardy zhane kashykyktan okytu bojnynsha zhane zhogary zhane (nemese) zhogary oku ornynan kejingi bilimnin bilim beru bagdarlamalary bojnynsha onlajn-okytu nysanynda oku procesin ujymdastyru kagidalaryn bekitu turaly [On approval of the requirements for providing distance learning to educational organizations and the rules for organizing the educational process in the form of online learning for distance learning and educational programs of higher and (or) postgraduate education] (2015) 'Kazakstan Respublikasy Bilim zhane gylym ministrinin 2015 zhylgy 20 nauryzdagy № 137 bujrygy' [The Order of the Minister of Education and Science of the Republic of Kazakhstan dated March 20, 2015 No. 137]. Available at: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1500010768> (Accessed 17 July 2025).

Bilim turaly Zany [Law "On Education"] (2011) "Bilim turaly" Kazakstan Respublikasynyn Zanyyna ozgerister men tolyktyrular engizu turaly. (2011 zhyldyn 24 kasan, №487-IV qabyldanfan) [On Amendments and Additions to the Law of the Republic of Kazakhstan "On Education". (Adopted on October 24, 2011, No. 487-IV)]. Available at: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1100000487> (Accessed: 28 January 2025).

Conole, G., Littlejohn, A., Falconer, I., and Jeffery, A. (2005) 'Pedagogical review of learning activities and use cases: LADIE Project Report,' Jisc. Available at: <https://oro.open.ac.uk/52378/3/52378.pdf> (Accessed: 28 January 2025).

Devterova, Z.R. (2010) 'Informatsionnyye i kommunikatsionnyye tekhnologii v distantsionnom obrazovanii' [Information and communication technologies in distance education], Bulletin of the Moscow State Technological University, (1), 93-96.

Jurs, P., and Kulberga, I. (2021) 'Pedagogical challenges in Distance Learning during COVID-19 conditions – Experience of Latvia', World Journal on Educational Technology: Current Issues, 13(4), 947-955 10.18844/wjet.v13i4.6278

Ludviga, I. (2023, March) 'Theoretical and conceptual frameworks and models: what are they, when, and how to apply them in teaching research methodology to master and PhD students?' In 17th International Technology, Education and Development Conference; Valencia, Spain. <https://doi.org/10.21125/inted.2023.0552>

Pedagog kasiptik standarty [The professional standard "Teacher"] (2025) The KR Oku-agartu ministrinin 03.06.2025 № 133 buirgy [Order of the Minister of Education of the Republic of Kazakhstan No. 133 dated 03.06.2025]. Available at: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2200031149/compare> (Accessed: 17 July 2025).

Shakieva, A.M. (2024) 'Kashykyktan okytu zhagdajynda bolashak shetel tili mugaliminin kasibi kuzyretterin kalypastyru: dis. ... PhD.: 8D01713 –Shetel tili: eki shetel tili' [Formation of professional competencies of a future foreign language teacher in the conditions of distance learning: dis. ... PhD.: 8D01713 –Foreign language: two foreign languages]. Astana: L.N.Gumilev atyndagy Euraziya ulttyk universiteti.

Shakieva, A., Zhorabekova, A., Abilkhairova, Z., Yessimgaliyeva, T. and Makulbek, A. (2023) 'Methodical system for formation of professional competences of a future foreign language teacher in conditions of distance learning', Front. Educ., (8), 1186908. <https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1186908>

Shakieva, A., Zhorabekova, A., Alipbek, A., Akeshova, M., Kudabayeva, P. and Rizakhojayeva, G. (2022) 'Formation of professional competencies of a future foreign language teacher in the field of distance education', World Journal on Educational Technology: Current Issues, 14(1), 268-281 <https://doi.org/10.18844/wjet.v14i1.6724>

Sovremennyy tolkovyy slovar' [Modern explanatory dictionary] (n.d.) Available at: <https://reallib.org/reader> (Accessed: 28 January 2025).

Tawafak, R.M., Al-Obaydi, L.H., and Pikhart, M. (2023) 'Competency categorization and roles of online teachers from the perspective of university students', Front. Psychol., (14), 1009000 <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1009000>

Vartofskiy, M. (1988) 'Modeli. Reprezentatsiya i nauchnoye ponimaniye' [Models. Representation and Scientific Understanding]. Moscow: Progress.

Wright, M. (2014) "Getting published in entrepreneurial journals," in How to get published in the best entrepreneurship journals, ed. A. Fayolle and M. Wright (Massachusetts: Edward Elgar Publishing), 16-26.

Авторлар туралы мәліметтер:

Шакиева А.М. – PhD, «Гуманитарлық мамандықтар бойынша шетел тілі» кафедрасының аға оқытушысы, М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан зерттеу университеті, Тәуке Хан даңғ. 5, 160012, Шымкент, Қазақстан

Жорабекова А.Н. – хат-хабар авторы, PhD, қауымдастырылған профессор, «Техникалық мамандықтар бойынша шетел тілі» кафедрасының меңгерушісі, М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан зерттеу университеті, Тәуке Хан даңғ. 5, 160012, Шымкент, Қазақстан

Желдибаева Р.С. – PhD, І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің оқыту және тәрбиелеу әдістемесі кафедрасының меңгерушісі, І.Жансүгіров көш. 187а, 040000, Талдықорған, Қазақстан

Ереханова Ф.Т. – филология ғылымдарының кандидаты, «Тілдер және әдебиет» кафедрасының қауымдастырылған профессордың м.а., Орталық Азия инновациялық университеті, А.Байтұрсынов көш. 80, 160021, Шымкент, Қазақстан

Есимғалиева Т.М. – PhD, Дене мәдениеті және спорттың теориялық негіздері кафедрасының аға оқытушы, Спорт және туризм Қазақ Академиясы, Абай даңғ. 85, 050022, Алматы, Қазақстан

Сведения об авторах:

Шакиева А.М. – PhD, старший преподаватель кафедры «Иностранный язык для гуманитарных специальностей», Южно-Казахстанский исследовательский университет имени М. Ауэзова, пр. Тауке хана 5, 160012, Шымкент, Казахстан

Жорабекова А.Н. – автор для корреспонденции, PhD, ассоциированный профессор, заведующая кафедрой «Иностранный язык для технических специальностей», Южно-Казахстанский исследовательский университет имени М.Ауэзова, пр. Тауке хана 5, 160012, Шымкент, Казахстан

Желдибаева Р.С. – PhD, заведующая кафедрой «Методик обучения и воспитания», Жетысуский университет им. И.Жансугурова, ул. И.Жансугурова 187а, 040000, Талдыкорган, Казахстан

Ереханова Ф.Т. – кандидат филологических наук, и.о. ассоциированного профессора кафедры «Языки и литература», Центрально-Азиатский инновационный университет, ул. А.Байтұрсынова 80, 160021, Шымкент, Казахстан

Есимғалиева Т.М. – PhD, старший преподаватель кафедры физической культуры и теоретических основ спорта, Казахская академия спорта и туризма, пр-т. Абая 85, 050022, Алматы, Казахстан

Information about the authors:

Shakiyeva A.M. – PhD, Senior Lecturer of the Department “Foreign Language for Humanities”, M. Auezov South Kazakhstan Research University, Av. Tauke Khan 5, 160012, Shymkent, Kazakhstan

Zhorabekova A.N. – Corresponding Author, PhD, Associate Professor, Head of the Department “Foreign Language for Technical Specialties”, M. Auezov South Kazakhstan Research University, Av. Tauke Khan 5, 160012, Shymkent, Kazakhstan

Zheldibayeva R.S. – PhD, Head of the Department of Teaching and Education Methods, Zhetysu University, Str. I. Zhansugurov 187a, 040000, Taldykorgan, Kazakhstan

Erekhanova F.T. – candidate of philological sciences, acting Associate Professor of the Department of Languages and Literature, Central Asian Innovation University, Str. A. Baitursynov 80, 160021, Shymkent, Kazakhstan

Yessimgaliyeva T.M. – PhD, Senior Lecturer of the Department “Theoretical Foundations of Physical Culture and Sports”, Kazakh Academy of Sport and Tourism, Ave. Abay 85, 050022, Almaty, Kazakhstan